

NIDAROS DOMKIRKES RESTAURERINGSARBEIDER

KRISTUS'HÅND

Ferdigrappport januar 2019

Henning Grøtt

**NIDAROS DOMKIRKES
RESTAURERINGSARBEIDER**

Kristus' hånd

**Rekonstruksjon av
manglende fingre på
middelalderskulptur i
Kongeinnngangens
hvelv.**

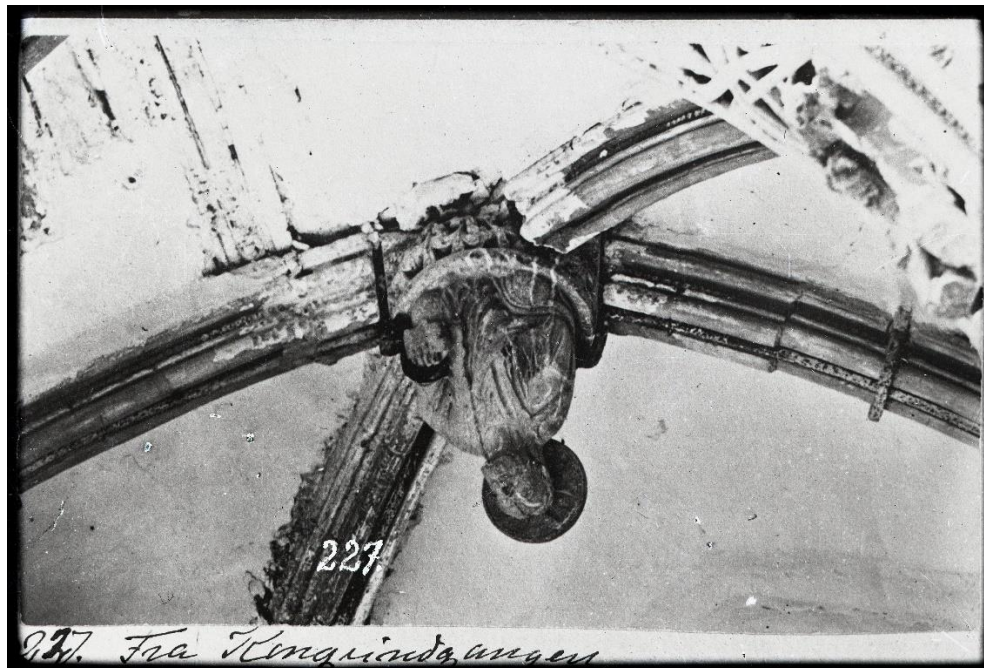
Bakgrunn.

Da restaureringen av korets søndre fasade og tårn var ferdig i 2010, var det allerede bestemt at korets søndre forhall, kalt Kongeinngangen, skulle demonteres i sin helhet.

I kongeinngangens hvelv er det en sluttstein, formet som en krans, med en skulptur av den velsignende Kristus i midten. Dette er en middelalderskulptur fra 1200-tallet, og bærer noe preg av alderen. Skulpturen mangler alle fingrene på høyre hånd, disse har falt av gradvis opp igjennom årene, og er forsvunnet. Nesen er også falt av, men denne er blitt tatt vare på.

Historikk.

Sluttsteinen i Kongeinngangens hvelv har nok stått der helt siden middelalderen. Denne forhallen er blitt helt, og flere ganger delvis, demontert siden restaureringen startet 1869. Den første totale demonteringen av Kongeinngangen skjer på begynnelsen av 1870-tallet. Da blir også hvelvet plukket ned, sammen med kristusfiguren. Vi ser av et gammelt bilde som eksisterer fra før demonteringen at skulpturen er ganske ille tilredt. Den mangler hele høyre hånd, og vi må anta at nesen, venstre pekefinger, samt en bit av boken som han holder i venstre hånd også manglet på dette tidspunkt, da skulpturen slik den fremstår i dag har fått disse elementene restaurert.

Forundersøkelser.

Helt fra starten av restaureringen har NDR praktisert metoden med å ta gipsavstøpninger av skulptur og ornamentikk på Nidarosdomen. Overalt hvor det ble satt opp et stillas og arbeid skulle utføres ble det tatt avstøpning av tilliggende skulpturer. Så også av kongeinnangens ornamentikk og skulptur. Den eneste kjente gipskopien vi har av denne Kristusskulpturen stammer mest sannsynlig fra første demontering, som ble utført rundt 1870.

Gipskopien har fått en del skader opp igjennom årene, da denne antagelig er blitt lagret på forskjellige steder. Den var heldigvis ikke lagret i NDR's gips og steinlager i Erkebispegården som brant ned til grunnen i 1983.

Et eldre bilde av denne gipskopien viser at skulpturens høyre hånd er blitt erstattet med en ny. Det samme gjelder skulpturens venstre pekefinger, nesen og en bit av boken som han holder i venstre hånd.

Den samme gipskopien i dag viser at den har fått hard medfart opp igjennom årene. Glorien er falt av, men eksisterer. Nesen er blitt slått av, samt alle fingrene på høyre hånd bortsett fra langfingeren.

Rekonstruksjon.

Den første rekonstruksjonen / komplettering av skulpturen finner vi beskrevet i Byggmester Bergstøms dagbøker. Den 28 mars 1877 skriver han følgende:

I 5 dage har O. Laulo arbeidet paa at restaurere den Christusfigur som er Slutstenen i Kongeindgangens Vælv.

Ole Laulo var en anerkjent og særdeles dyktig billedhugger / steinhugger, som blant annet modellerte og hugde 4 nye evangelieskulpturer i hvelvanfengerne i hvelvet og kompletterte skulpturrekken i hovedbuen på kongeinngangen.

Bakgrunn for rekonstruksjon.

Da den ødelagte hånden på skulpturen viser seg ikke å være middelalder, men en senere rekonstruksjon utført i 1877, besluttet vi igjen å komplettere hånden. Skadene er bruddskader og ikke naturlig forvitring.

Hånden viser en velsignelsesgest. Dette var egentlig en romersk gest, brukt av offentlige talere, men er senere tatt over av kristendommen. Denne håndgesten er en viktig del av uttrykket i skulpturen, og er av de detaljene som lar skulpturen bli identifisert som Kristus.

Modelleringen av hånden er basert på uttrykket på den gjenstående delen av hånden, den historiske gipskopien slik den fremstår i dag med en finger intakt samt foto av den historiske gipskopien. Dette har gitt et godt grunnlag for rekonstruksjonen, som er basert på å komplettere Laulos hånd, ikke en videre spekulasjon i hvordan den originale hånden har sett ut. Alle de nye detaljene er dyblet til Laulos utførte hånd fra 1877, ikke til deler av skulpturen som er datert til middelalderen.

Materialbruk.

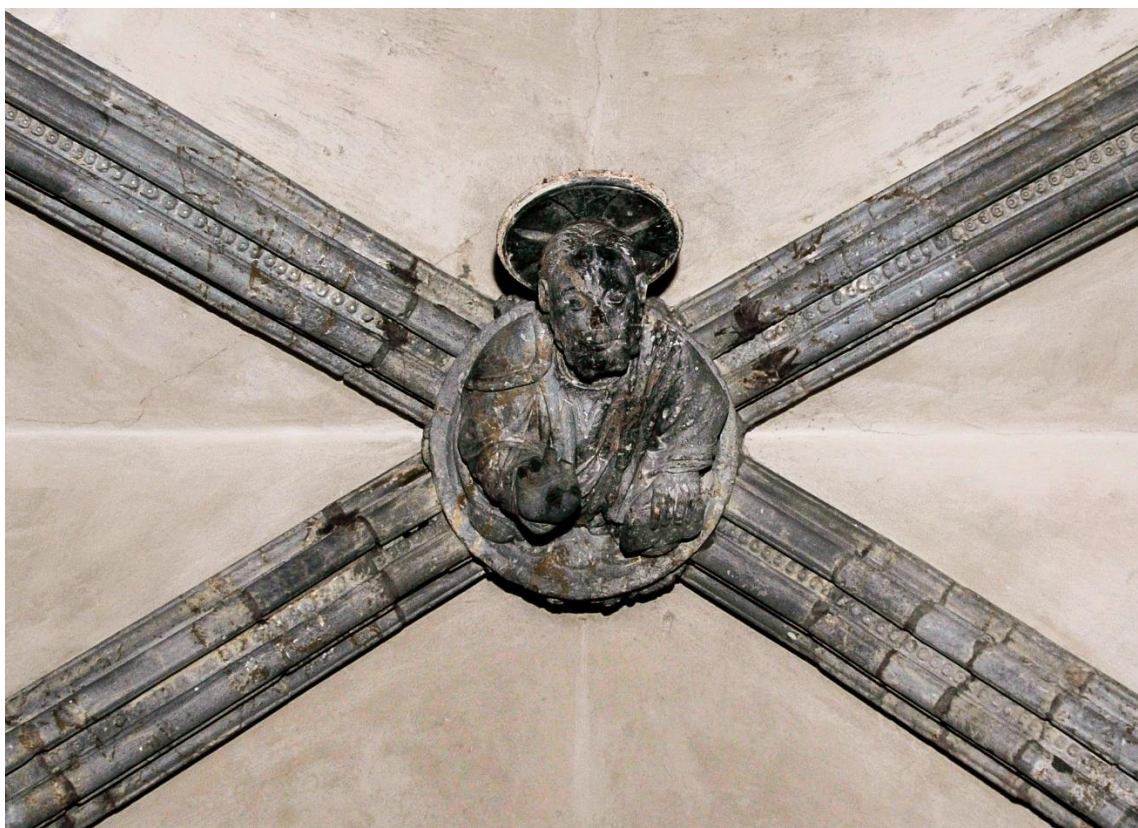
Kristusskulpturen er hugget i kleberstein. Steinen er av den typen vi kaller for Trondheimskleber, og stammer antagelig fra steinbruddet Kuhaugen, som i middelalderen lå like utenfor byen.

Steinen som er brukt for å rekonstruere fingrene stammer fra den samme klebersteinsåren, og ble tatt ut som et prøveuttak i et nedlagt middelalderbrudd i Melhus kommune, kalt Klungen.

Alle fingrene er limt fast med Mapepoxy L, et 2-komponent hurtigherdende epoxylim, blandet med litt klebersteinstøvv for å få fargelikhhet, samt 4mm syrefast stål som dybel mellom den originale 1870-tallshånden og de nye fingrene.

I tillegg er nesen, som ble utført av Lauulo, limt til skulpturen med Mapepoxy L, også her blandet med litt klebersteinstøvv. Her ble det ikke brukt dybel, da man ikke ønsker å borre i middelalderstein. Størrelsen på steinen og den allerede tilpassede limflaten fra den gangen Laulos hugde nese ble montert gjør at dette også er et forsvarlig valg.

Bildegalleri.

Sluttsteinen «in situ» før demonteringen i 2010.

Demontering av hvelvet, med utheising av sluttsteinen.

Detalj av hånden før restaurering.

Detalj av langfinger under tilpassing. Tomten på den originale 1870-tall steinen er slipt til for å få best mulig limflate uten å fjerne for mye av det originale materialet. Legg merke til 4mm dybel mellom de to elementene.

Dybelhullene ble skånsomt boret for hånd.

Alle fingrene ble grovbearbeidert før de ble limt fast til hånden. Legg også merke til den slipte limflaten som er etablert for liming av pekefinger-materialet.

*Tommel under bearbeiding etter at langfinger og pekefinger er tilpasset.
Her kan man også se at «tomten» til lillefingeren er bearbeidet.*

Ringfinger er grovt tilhugget og lillefingerremnet er pålimt hånden.

Alle fingrene dyblet, limt og bearbeidet. Litt etterpussing, så er arbeidet med hånden ferdigstilt.

Den bevarte steinen som utgjorde nesen ble pålimt igjen med klebersteintilsatt epoxylin.

